

Protokoll fört vid enskild föredragning

Infrastrukturavdelningen
Allmänna byrån, II

Beslutande	Föredragande	Justerat
Minister Nina Fellman	Inspektör Andreas Nyberg	Omedelbart

Ärende/Dnr/Exp.	Beslut
-----------------	--------

Nr 9

Detaljplan för fastigheten Grelsby sjukhus 3:1 i Grelsby,
Finström
ÅLR 2016/498
124 II

Bakgrund

Finströms kommun har under tiden 26.1 – 26.2.2016 ställt ut ett förslag till detaljplan för fastigheten Grelsby sjukhus 3:1 i Grelsby by.

Planförslaget berör landskapets förvaltning såsom övervakande myndighet över plan- och bygglagen (2008:102), herefter kallad PBL. Planförslaget berör även landskapets förvaltning inom bl.a. miljövård, kulturminnesvård och trafikfrågor. Med anledning av detta har kulturbyråns, miljöbyråns och trafikbyråns synpunkter inhämtats.

Trafikbyrån har framfört att de inte har något att anmärka mot planen.

Miljöbyrån har framfört att området ligger inom ett vattenskyddsområde och att såväl vattenlagen, miljöskyddslagen och vattenskyddsområdets bestämmelser ska följas. Miljöbyrån har även betonat vikten av att pumphuset för avloppsvatten invid Långsjöns strand flyttas till en bättre plats längre bort från sjön.

Kulturbyrån har framfört att planförslaget ska ändras så att planbestämmelser införs för att skydda de arkitektoniskt och kulturhistoriskt värdefulla byggnaderna i området. Vidare har kulturbyrån framfört behovet av att behålla den omgivande parkmiljön sydväst om de tidigare sjukhusbyggnaderna. Kvartersområde 05 och 06 (BER/1) bör även enligt kulturbyrån utgå alternativt placeras i planområdets nordöstra del för att bevara den gamla köksträdgården och bårhuset. Kulturbyråns antikvariska synpunkter framgår i en utförligare form av bifogat utlåtande, bilaga II 16E06.

Landskapsregeringens utlåtande

Landskapsregeringen konstaterar inledningsvis att den föreslagna detaljplanen delvis avviker ifrån delgeneralplanen för området. Dels finns inga skyddsbestämmelser för de ursprungliga sjukhusbyggnaderna såsom i delgeneralplanen och dels har kvartersområde för bostadsbyggande

placerats i områdets sydöstra och nordvästra del där det i delgeneralplanen har anvisats såsom område för närrekreation. Landskapsregeringen uppmärksamgör kommunen på att en antagen generalplan enligt 26 § i PBL ska följas vid upprättande av en detaljplan.

Vidare konstateras att området till sin helhet ligger inom vattenskyddsområdet till ytvattentäkten Långsjön, vilket ställer särskilda krav vid exploateringen av området.

Landskapsregeringen anser med anledning av det ovan nämnda att det utställda planförslaget bör omarbetas. Till denna del hänvisar landskapsregeringen till kulturbyråns bifogade utlåtande.

Dokumentnamn	Nr	Sidnr
UTLÅTANDE	28 U3a	1 (3)

Datum	Dnr
11.2.2016	

Inspektör Andreas Nyberg
 Infrastrukturavdelningen
 Allmänna byrån
 Härst.

Postat 12. 02. 2016

Hänvisning
 Anhållan via e-post dat. 21.2.2016
 ÅLR 2016/498

Kontaktperson
 Patrik Söderman

Ärende
**DETALJPLAN FÖR GRELSBY SJUKHUS 3:1,
 FINSTRÖMS KOMMUN**

Kulturbyrån har tagit del av förslag till detaljplan för Grelsby Sjukhus 3:1, utställt under tiden 26.1- 26.2.2016.

Grelsby sjukhusområde tillhör historiskt Grelsby Kungsgårds ägor och har sedan 1930-talet använts för sjukhusändamål. Byggnaderna och omgivande park- och naturområden har av sakkunnig expertis konstaterats ha betydande kulturhistoriska och arkitektoniska värden.

I september 2012 sålde Landskapet Åland fastigheten Grelsby sjukhus 3:1. Den nya ägarens avsikter i fråga om fastighetens användning ställde krav på ändring av den 2010 fastsatta delgeneralplanen samt detaljplanering av fastigheten. Ändring av delgeneralplanen antogs av kommunfullmäktige i Finström i december 2014 och planen vann laga kraft i januari 2015. Därefter fortskred detaljplaneprocessen inför nu framlagda planförslag.

Anläggningens kulturhistoriska värden har varit kända av såväl nuvarande fastighetsägare som områdets planerare redan innan försäljningen och planprocesserna genomfördes. Värdena finns preciserade i museibyråns blankettsamling *Kulturhistorisk värdering av byggnader* (2005) samt i museibyråns utlåtanden 260 U4, 240 U4 och yttrande 173 U4 i samband områdets delgeneralplaneprocess 2012–2015.

Antikvariska synpunkter på planförslaget

Kulturbyrån bedömer att föreliggande detaljplanförslag inte uppfyller i Plan- och bygglagen (2008:102) stadgade hänsyn till kulturhistoriskt och arkitektoniskt värdefull bebyggelse samt kulturmiljö och önskar framföra följande anmärkningar:

Postadress	Telefon	Telefax	E-post
PB 1060	(018) 25000	(018) 19155	registrator@regeringen.ax
AX-22111 MARIEHAMN, Åland			URL www.regeringen.ax

Tjänstebrev bör ställas till Ålands landskapsregering, inte till enskild tjänsteman

- Grelsby sjukhus ursprungliga byggnader, dvs. huvudbyggnaden (D-huset), ekonomiebyggnaden (C-huset), strandpaviljongen och lider-/garagebyggnaden) ska – för att säkra deras bevarande – förses med planbestämmelser i syfte att bevara deras arkitektoniska och kulturhistoriska värden (s.k. K-märkning). Planbestämmelsen skall innebära rivningsförbud samt krav på att eventuella ändringar av exteriörer genomförs i samråd med den antikvariska myndigheten. Motsvarande planbestämmelse ska även utfärdas för bårhuset, vilket trots sin senare tillkomst spelar en viktig roll i sjukhusområdets kulturhistoriska sammanhang samt är ett representativt exempel på den sparsmakade stil som kännetecknar begravningskapellsarkitekturen under 1900-talet.
- Den omgivande parkmiljön med gräsmattor, grusgångar och lövträd i synnerhet på sjösidan sydväst om sjukhusbyggnaderna, inom kvartersområde 04 (BTS) ska – för att bevara den typiska, natursköna sjukhusmiljön – förses med planbestämmelse för skydd av kulturhistoriskt värdefull parkmiljö
- Kvartersområde 05 (BER/1) bör utgå, alternativt placeras i planområdets nordöstra delar. Denna yta utgörs av sjukhusets gamla köksträdgård och skall bevaras oexploaterad för upplevelsen och förståelsen av det öppna sjukhusområdet med dess odlings- och rekreationsområden.
- Kvartersområde 06 (BER/1) bör utgå, alternativt placeras i planområdets nordöstra delar. Denna exploatering hotar bevarandet av bårhuset samt inverkar negativt på avläsbarheten och upplevelsen av sjukhusområdets kulturhistoriska sammanhang.

Motivering

I gällande delgeneralplan konstateras under 2.7 Kulturmiljö att

Grelsby sjukhus har en historiskt värdefull bebyggelse och även park- och trädgårdsmiljön har ett historiskt värde som är värdefullt med tanke på bybilden.

Huvudbyggnaden (D) och ekonomiebyggnaden (C) har i plankartan försetts med beteckningen k1 resp. k2;

Arkitektoniskt och kulturhistoriskt värdefull byggnad. Om- eller tillbyggnad ska genomföras så att de kulturhistoriska värdena inte förstörs. Ny bebyggelse i den närmaste omgivningen ska anpassas till den gamla bebyggelsen och kulturmiljön.

De på sakkunnig grund konstaterade kulturhistoriska värdena, vilka endast delvis återges i delgeneralplanen (se t.ex. museibyråns utlåtande 173 U4, 2014) ska i enlighet med Plan- och bygglagens (2008:102) syfte (PBL 1 §) och allmänna förutsättningar för byggande (PBL 65 §, sista stycket) skyddas.

Innehållet i detaljplaner med avseende på kulturhistoriska värden och kulturmiljö regleras i PBL 26 §, p. 4 och 5 samt i Plan- och byggförordning (2008:107) 7 §, p. 16, vilken kräver att

historiskt, kulturhistoriskt eller arkitektoniskt värdefulla byggnader och byggnadsmiljöer samt platser som är värdefulla på grund av utsikten, läget, växtligheten eller säregna naturförhållanden skyddas och bevaras och inte utan tvingande skäl förstörs.

Även om nuvarande ägare har för avsikt att värna om anläggningens arkitektoniska och kulturhistoriska värden så är skydd enligt PBF 7 §, med planbestämmelser enligt PBL 27 § nödvändigt för att uppnå ett långsiktigt bevarande av det synnerligen kulturhistoriskt värdefulla Grelsby Sjukhus. Detta är det sätt på vilket anläggningen kan skyddas från hot som kan uppstå som konsekvenser av eventuella framtida förändringar av förvaltningsmässiga förutsättningar eller ägarbyten.

De nödvändiga skyddsföreskrifterna samt antikvariskt motiverade ändringar av kvartersområden framgår av de antikvariska synpunkterna ovan.

Landskapsantikvarie

Viveka Löndahl

Överantikvarie

Patrik Söderman